

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α.

1. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ. 1854.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΦΥΛΛ. 91.

ΜΑΡΙΝΑ.

—ο—

Ἡ Μαρίνα Μνίσζεγ ἦτο νέα τις Πολωνή τῆς ὁποίας τὸ γένος δὲν ὑπῆρξε βασιλικόν. Ὁ πατήρ της, Γεώργιος Μνίσζεγ, ὀνομασθεὶς παλατῖνος ὑπὸ τοῦ Σιγισμόνδου Δ' γούστου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκλογῆς του, ἐστερεῖτο πάσης ἀρετῆς ἀξίας τῶν ἀμοιβῶν τὰς ὁποίας ἐπεδαψίλευσεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἢ τύχη. Τὸ ὄνομά του ἦτο πάντῃ ἀδοξία· αὐτὸς δὲ ἦτο κενόδοξος καὶ ῥαδιοῦργος. Ἡ ἀγωγὴ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἐξ αὐτῆς τῆς νηπιότητός της εἰς τὴν θυγατέρα του, ἐθεμελιώθη ἐπὶ ἀρχῶν ἀποδοκιμαζομένων πολλάκις καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἠθικῆς. Ὅτε δὲ, ἀναπτυχθέντων τῶν πλεονεκτημάτων τῆς Μαρίνης, οἱ φιλόδοξοι σκοποὶ τοῦ πατρὸς της ἐδανείσθησαν ἐξ αὐτῶν πιθανότητά τινα ἐπιτυχίας, ἔσπευσε νὰ τὴν καθυποτάξῃ εἰς τὰς διδασκαλίας του διὰ νὰ βάλῃ αὐτὰς εἰς πρᾶξιν ἐν καιρῷ θέοντι. Περίστασις τις ἦν ἣν ἀναφέρει ἡ ἱστορία συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀνατραφῇ ἡ Μαρίνα ὡς θυγάτηρ βασιλέως, καὶ προ-

ητοίμασε τὸ μέτωπόν της εἰς τὸ νὰ φέρῃ ἄνευ κόπου βασιλικὸν διαδήμα· διότι, κατὰ τινὰ πρόβησιν, ἡ Μαρίνα ἐμελλε νὰ ἀναδειχθῇ βασίλισσα.

Μία τῶν μαγισσῶν τῆς Ἀρκτου, ἐξ ἐκείνων αἰτινῶν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Κίμβρων, τὴν ὁποίαν ἔσωσέ ποτε ὁ παλατῖνος ἀπὸ τὸν θάνατον, διέδωκε τὴν πρόβησιν ταύτην.

— Μία τῶν θυγατέρων σου θὰ γείνη βασίλισσα μεγάλου λαοῦ, εἶπεν ἡ σίβυλλα πρὸς τὸν παλατῖνον ἀτενίζουσα τὴν Μαρίναν. . . Τὸ κάλλος καὶ ἡ γενναϊότης τῆς καρδίας της θὰ κατασταθοῦν ἀξία διαδήματος.

Ἡ γυνὴ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα διατήρησεν ἡ ἱστορία, ὠνομάζετο Καρίκα.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας λοιπὸν καθ' ἣν ἐγένετο ἡ πρόβησις αὕτη, ἡ Μαρίνα ἀνετράφη ὡς βασιλόποις.

Πρὸς εὐχεριστέραν κατανοῆσιν τῆς ἱστορίας ταύτης, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν συμβεβηκότων ἅτινα διέτρεχον τότε εἰς Μοσχοβίαν.

Ἀποβελόντες πρὸ ὀλίγου τὸν ζυγὸν τῶν Ταρτάρων, οἱ Ῥῶσοι δὲν ἦσαν κατὰ πάντα ἡσυχοὶ ἐσωτερικῶς. Ἰβάν ὁ Γ' (1547) ὁ πρῶτος Ῥῶσος ἡγεμὼν ὁ λαβῶν τίτλον Κζάρου, ναὶ μὲν εἶχε νικήσει Σελί-

μπν τὸν Β', καὶ καταβάλλει τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς μαχαιροφόρους ἱππότες· δὲν εἶχαν ὁμοίως καὶ ἰκανὴν δύναμιν διὰ νὰ καταδαμάσῃ τὴν ἀγρίαν φύσιν τῶν ὑπηκόων του. Ὁ αἰθέρος καὶ τὸ δηλητήριον ἐδίδον σχεδὸν πάντοτε τέλος εἰς ὅλας τὰς διαφορὰς, καὶ ὅτε Ἰβάν ὁ Δ' ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν Κζάρων, ἦτο βάρβαρος ὡς ὁ λαὸς τὸν ὁποῖον ἐκυβέρνηα.

Ἰβάν ὁ Δ' ὑπῆρξε τῶν ὄντι δεσπότης ἰδιότροπος καὶ σκληρὸς, ἀλλ' ὑπῆρξε καὶ νομοθέτης· ἔδωκε κώδικα νόμων εἰς τὴν Ρωσίαν, ἦτοι εὐεργέτημα μέγα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἴσως ἂν ἔζη εἰς ἄλλους χρόνους, θὰ ἦτο καὶ ἄλλος ἄνθρωπος· ἀποκτηνωθεὶς ὁμοίως ὑπὸ τῆς κραιπάλης, ἀποσκληρυνθεὶς μέχρι θηριωδίας, ἐστερήθη καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ, δι' ἣν ἐλησημονοῦντο τὰ ἄλλα του ἐλαττώματα. Οἱ Τάρταροι τῆς Ταυρικῆς ἐλθόντες κατέκαυσαν τὰ προκείμενα τῆς Μόσχας (1555)· οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Πολωνοὶ ἐνίκησαν τοὺς Ρώσους, ὁ δὲ Ἰβάν, ἐν τῇ κτηνώδει μανίᾳ του, ἦτο τώμενος πανταγῶθεν, ἐφόνευσε τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν, καὶ κυλισθεὶς μεταξὺ αἵματος καὶ ἀσελγείας, ἀπέθανε φέρων ῥάσσην μοναχοῦ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Ρωσία ἀπέκτησε τὴν Σιβηρίαν (1584,) ἀνακαλυφθεῖσαν μὲν ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου Ἀννίκα Στρογονόφ, ὑποταχθεῖσαν δὲ ὑπὸ τοῦ Κοζάκου Γερμάκ.

Οἱ Κοζάκοι οὗτοι, ἀφ' ὧν κατήγετο ὁ Γερμάκ, καὶ οἵτινες σήμερον συγκροτοῦσι τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, εἶναι λείψανα τῶν ἀρχαίων Κοζάρων, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Σλαύων, λέγονται δὲ ἀπόγονοι τοῦ Καμάρη, ἐβδομοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰάφαι, ἐξ οὗ καὶ ὠνομασθησαν Κιμμέριοι μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, Κιμῆροι δὲ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Ἰβάν ὁ Δ' ἀποθνήσκων ἀφῆκε διαδόχους δύο υἱούς, Φέδωρα τὸν Α', καὶ Δημήτριον, νήπιον ἔτι· ὁ Φέδωρ ἦτο ἀσθενὴς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, δειλὸς, δεισιδαίμων καὶ ἀνίκανος νὰ βασιλεύσῃ. Ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο πολλὰ ἐπιτήδειος, ἐπέστη, ὅτι τὸ διάδημα τῆς Μοσκόβιας θὰ διέφευγε τὰς χεῖρας τῶν ἀπογόνων του, εἴαν δὲν ἐδίδοτο εἰς τὸν Φέδωρα σύμβουλος ἰκανὸς νὰ κυβερνᾷ ἀντὶ αὐτοῦ. Διὰ τῆς διαθήκης του λοιπὸν, γενομένης τὴν 10 Μαρτίου 1584, συνέστησεν εἶδος ἀντιβασιλείας συγκεκλιμένης ἐκ πέντε μελῶν, διὰ νὰ συντρέχῃ τὸν Φέδωρα εἰς τὴν δύσκαλον καὶ ἱερὰν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του. Ἡ διαθήκη αὕτη διέτασσε καὶ τὰ περὶ τῆς τύχης τῆς Κζαρίνης καὶ τοῦ ἡγεμονόπαιδος Δημητρίου, προσδιορίσασα κληροδοτήματα καὶ κατοικίαν ἀμφοτέρων τὴν πόλιν Οὐγλίτς ἐπὶ τοῦ Βόλγα. Ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι ἀναγκαία πρὸς ἐντελῆ καταλήψιν τῆς ἱστορίας ταύτης.

Ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ τοῦ Φέδωρος, οὗτος ἦτο εἰκοσιοκτὼ ἔτων ἀλλ' ὡς ὅπως ἀφωσιωμένος εἰς θρησκευτικὰ ἀντικείμενα, παρήτει τὴν περὶ τοῦ κράτους φροντίδα εἰς τὸν Βορίς Γοδουνόφ, πρόεδρον τοῦ συμβουλίου, ὅστις, ἐξουθενήσας μετ' ὀλίγον τὴν πενταρχίαν ταύτην, ἐκυβέρνηα μόνος τὴν Μοσκόβιαν ὑπὸ τὸν τίτλον ἀντιβασιλέως.

Ὁ Βορίς Γοδουνόφ ἦτο τότε τριάκοντα δύο ἔτων, εἶχε δὲ σπάνια προτερήματα· ἡ μεγαλοψυχία του

ἦτο ὑπεράνθρωπος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μὲν φύσις του ἦτο κακότροπος, ἡ δὲ φιλοδοξία του ἀπέραντος, εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν ὁποῖον ὁδὸν ἐκλεξάσθαι ἐβάδισεν. Ἡ πρὸς τὸν θρόνον ὁδὸς θὰ ἦτο βέβαια προσιτοτάτη πρὸς αὐτὸν μετὰ τὴν θάνατον τοῦ Φέδωρος, εἴαν ἐν μόνον ἐμπόδιον ἐξηφανίζετο τούτο δὲ ἦτο ὁ Δημήτριος. Ὅτε δὲ ἐπίσθη ὅτι ἄλλο παρά τούτο τὸ ἐμπόδιον τοῦ ἀθῶου νηπίου δὲν ὑπῆρχεν, ὑπεμεδίασεν καὶ τὸ μείδιωμα ταῦτο ὑπῆρξεν ἀπίσφακτος θανάτου.

Μαθούσα τοὺς ὀλεθρίους τοῦ Γοδουνόφ σκοπούς ἡ μήτηρ τοῦ Δημητρίου ὠχρίασε καὶ ἐκλαυσεν· ἀλλὰ τὸ θῆρος καὶ ἡ φρόνησις δὲν ἐγκαταλείπουσι ποτὲ μίαν μητέρα ὅταν κινδυνεύῃ τὸ τέκνον τῆς· ἔλαθε λοιπὸν ὅλας τὰς δυνατάς προφυλάξεις. Ὁ Βορίς ὁμοίως, ἰδὼν ὅτι ἐγένετο γνωστὸν τὸ κακούργημά του, καὶ θέλων νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ, ἐστειλεν ἀμέσως εἰς Οὐγλίτς ἀνθρώπους ἔχοντας διαταγὴν νὰ θανατώσωσι τὸ βρέφος. Ἡ Βίρηνη ἀνεκάλυψεν ἀμέσως τοὺς δολοφόνους παρουσιασθέντας ὡς ἐπιστάτας τοῦ παλατίου, καὶ ἐκτοτε ἔμεινεν ἀδικόπως πλησίον τοῦ υἱοῦ τῆς. Ἡ παιδαγωγὸς τοῦ ἡγεμονόπαιδος, ἦτις κατ' ἀρχὰς εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς δολοφόνους νὰ δηλητηριάσῃ τὸ βρέφος, μετανοήσασα ἠρνήθη τὴν συνδρομὴν τῆς. Οἱ φονεῖς ἀρα ἔπρεπε νὰ παλαίωσι συγχρόνως καὶ πρὸς τὴν ἴδιαν αὐτῶν συμπάθειαν, διότι τὸ παιδίον ἦτο καὶ ὠραῖον, καὶ χαρὶν, καὶ ἀγαθότατον, καὶ πρὸς τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς μητρὸς καὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, ἦτις ἐπέτηρει αὐτὸ ὁσάκις εἴτε δι' ἀνάγκην ὕπνου, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν ἀπεμακρύνετο πρὸς ὄραν ἢ Κζαρίνα.

Ἄλλ' ὁ Γοδουνόφ ἦτο ἀνυπόμονος· ἀσῆκεν ὠρυγμούς λεόντος ὅτ' ἔμαθεν ὅτι δὲν ἐξετελέσθησαν αἱ διαταγαί του. Βιατοφσκός, ὁ πρῶτος τῶν δολοφόνων, ἔλαθε τοιαύτην διαταγὴν, ὥστε πᾶσα φωνὴ οἴκου ἔπρεπε νὰ σιγασθῇ. Ἡ ὄρα τοῦ θανάτου ἐσήμανε, καὶ ἐνῶ ἡ μήτηρ βιασθεῖσα ὑπὸ τινος ἀνάγκης δὲν ἠγρύπνει ἐπὶ τοῦ παιδίου μόνη, ἡ παιδαγωγὸς ἐσυρταχέως αὐτὸ εἰς τὸν πρόδομον τὸν φέροντα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου. Ἐκκεῖ εὗρίσκατο ὁ Βιατοφσκός καὶ οἱ ἄλλοι δολοφόνοι. Ὁ Δημήτριος δὲν ἠγνόει ὅτι ἔπρεπε νὰ τοὺς φοβῆται, χωρὶς ὁμοίως καὶ νὰ ἐννοῇ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου. Ἡ καρδιά του ἐπαλεν, αἱ ῥαδακαὶ παρεαὶ του ὠχρίασαν, καὶ ἀνετριχίασεν ἡ ξανθὴ κόμη του.

— Ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν μητέρα μου, εἶπε μὲ φωνὴν χαμηλὴν εἰς τὴν τροφὴν του, ἦτις εἶχε τρέξει ἐντρομος πρὸς τὸ παιδίον.

— Φορεῖς ὠραῖαν ἀλυσίδα, πρίγκηψ, εἶπεν ὁ Βιατοφσκός πρὸς τὸ παιδίον, ἀνασηκώσας τὴν περὶ τὸν τράχηλόν του χρυσὴν ἀλυσιν.

— Τὴν θέλεις; ἠρώτησε τὸ ἀθῶον βρέφος ἀνυψώσας τὴν ὠραίαν καὶ ξανθὴν κεφαλὴν του, καὶ ἀτενίσαν φιλικῶς τὸν δολοφόνον.

Ἄλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως εἰς τὴν γλυκεῖαν ταύτην φωνὴν ὁ Βιατοφσκός ἐνέπηξε φάσαγον εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ βρέφους· καὶ τὸ πτώμα του ἀκρωτηριασθὲν ἐρήφθη ἐπὶ τῆς φονευθείσης τροφῆς ἦτις εἶχε προσπαθήσει γὰρ τὸ ὑπερασπισθῆ.

Ὁ λαὸς τῆς Οὐγγλίας ἠγάπα καὶ τὴν Εἰρήνην καὶ τὸ τέκνον τῆς, τὸ ὠραῖον καὶ καλὸν ἐκεῖνο τέκνον, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ βασιλεύσῃ. Ἐπιπεσὼν λοιπὸν κατὰ τῶν δολοφόνων κατέσφαξεν αὐτούς, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐσώθη διὰ νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος. Ἡ δικαιοσύνη αὐτὴ ἐτιμώρησε βεβαίως τὸ ἐγκλήμα, τὸ ἀποτέλεσμα ὁμοίως αὐτοῦ δὲν ἐπραγήθη, καὶ ὅταν ὁ Φέδωρ, καταβλήθεις ἀπὸ τὰς πολυαριθμοὺς ἀσθενείας του, ἀπέθανε μετὰ τινὰς μῆνας, ὁ Βορίς Γοδουνόφ, ἀπέλαυσε τὸν καρπὸν τοῦ κακουργήματός του ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῶν Κζάρων (1598).

Ὁ Φέδωρ ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος γόνος δυναστείας βασιλευσάσης ἐπτακόσια τριάκοντα καὶ ἐξ ἑτῆ, διὰ πεντήκοντα δύο βασιλείων ἐν Ρωσίᾳ.

Ὁ Γοδουνόφ, ὅστις τὴν πορείαν του πρὸς τὸν θρόνον διευκόλυνε φονεύσας τὴν νόμιμον του ἡγεμόνα καὶ τελέσας πολλὰ ἄλλα ἐγκλήματα, ὑπεκρίθη κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν ἠθέλε τὸ διαδῆμα. Ἄλλ' ὅτε ἐθεσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἔδειξεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι ἦτο διάδημα καθιμαγμένον, διότι κακουργίαι ἀνήκουστοὶ ἐγαρχκτῆρισαν ἐκάστην ἡμέραν τῆς βασιλείας του. Ἐνταῦθα ἀρχεται τὸ δράμα οὗ τινος πρόσωπον σημαντικὸν ὑπάρχει ἡ Μαρτίνα Μνίσζεχ. Ἦτο δὲ ἀναγκαίᾳ ἡ προοδοποίησις αὐτῆ διὰ νὰ κατασταθῇ αὐτὸ εὐκρινέστερον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἰησουῖται ἐξήσκουν μεγίστην ἐπιφάνειαν εἰς Εὐρώπην, καὶ εἶχον τὴν θέλησιν νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐτὴν καὶ καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ συζητήσω ἐὰν ἐκ τῆς ἐξουσίας των προέκυψαν πλείωτερα ἢ ὀλιγώτερα κακά, λέγω μόνον ὅτι ὁ πολιτισμὸς ὑπῆρξε σχεδὸν πάντοτε ἐπακόλουθον αὐτῆς. Ἐπεθύμουν τότε νὰ καταστήσωσι τὴν Μοσχοβίαν καθολικὴν, καὶ τὴν φιλοδοξίαν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἐκάλυπτον διὰ προσήματος ἀξιεπκίνου. Ἀλλὰ μεγίστη ἦτο δυσκολία ὅχι μόνον νὰ ἐπιτύχωσι τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσιν αὐτόν. Ἐν τοσοῦτω μὲν τις πιθανότης παρουσιάζετο εἰς αὐτούς, καὶ μὲν ἡ Πολωνία καὶ ἡ Ρωσία θὰ καταστρέφοντο ἀμοιβαίως, ἢ τοῦλάχιστον θὰ ὑπέκυπτον εἰς φρικώδη δυστυχήματα, ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; διὰ νὰ εὐδοκημήσωσιν ἔπρεπε νὰ ἀποπειραθῶσιν.

Ὁ Γοδουνόφ ἐφάνετο ὑπερνηκίης, ἔλας τὰς δυσκολίας ὅσας διήγειρεν ὁ σφετερισμὸς τοῦ θρόνου. Ἐβασίλευε δὲ ἐν ἡσυχίᾳ ὅτε πρὸ ἐλπίδα παράδοξος φήμη διεσπάρη ἀνά πᾶσαν τὴν Ρωσίαν διηρυλλεῖτο ὅτι ὁ Δημήτριος δὲν ἐφανεύθη, ὅτι ζῆ καὶ ὅτι ἔρχεται νὰ ζητήσῃ τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς του. Ἡ φήμη μετεβλήθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς βεβαιότητα, καὶ ὁ Βορίς δὲν ἀμείψαλλε πλέον ὅτι τὸ θυμὸν του, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ τάφου, εὐρίσκειται παρὰ τῷ παλατίῳ Γεωργίῳ Μνίσζεχ, πατρὸς τῆς Μαρτίνας, καὶ προστιτεύεται ἐνθέρμως ὑπὸ Σιγισμάνδου Γ' βασιλέως τῆς Πολωνίας.

Πρὸ τινῶν μηνῶν, ὁ πατριάρχης τῆς Μόσχας εἶχεν εἰδοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τῆς Ρωσίας ὅτι εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Τσουδάρ ὑπῆρχέ τις μοναχὸς λέγων ὅτι ἦτο ὁ βασιλόπαις Δημήτριος. Καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἐθεώρησεν ἐπουσιώδη τὴν εἰδήσιν αὐτὴν ὁ μητροπολίτης ὁμοίως, ὅστις εἶλεπεν ἀποῖαν

ἐντύπωσιν ἐπροξένει ἡ φήμη αὐτὴ, ἀνέφερε τὸ πρῶτον εἰς τὸν Κζάρων, ὅστις, ἐντρομος γενόμενος ὡς εἶν' εἶλεπε φάσμα, διέταξεν ἀμέσως ἕνα τῶν γραμματέων του, τὸν Σμιρνέφ Πασσίλιεφ, νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε ὁ μοναχὸς τοῦ μοναστηρίου Τσουδάρ νὰ γίνῃ ἀμέσως καὶ διὰ παντός ὑπερήριος. Ὁ Σμιρνέφ μετέδωκε τὴν διαταγὴν εἰς ἕνα τῶν συναδέλφων του, τὸν Εὐφράνην, οὗτος δὲ εἰδοποίησεν ἀνευ ἀναβολῆς τὸν νέον μοναχὸν, εὐκολύνας εἰς αὐτὸν τὰ μέσα τοῦ νὰ δραπέτευτῃ μετ' ἄλλων δύο μοναχῶν, οἵτινες δὲν ἠθέλον νὰ τὸν ἐγκαταλείψωσι. Διευθύνθη δὲ εἰς Κίεβον, καταλύων ἐν τοσοῦτω εἰς μοναστήρια. Εἰς δὲ τὸ κελλίον τὸ ὁποῖον ἐδόθη πρὸς τὸν φυγάδα εἰς τὴν ἐν Νοβογορόδ μνην, ἀφῆκε τὴν ἐπιμένον σημείωσιν

« Εἶμαι ὁ βασιλόπαις Δημήτριος, υἱὸς τοῦ Ἰβάν Δ', καὶ δὲν θέλω λησμονήσαι τὴν φιλοφρόνην ὑποδείξωσιν ἧς τινος ἠξιώθη ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ καταγωγίῳ, ὅταν ἀναβῶ εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς μου. »

Ὁ ἀρχιμανδρίτης πρὸς ὃν ἐνεχειρίσθη ἡ σημείωσις αὐτῆ, δὲν ἀνέφερε τί πρὸς τὰς ἀνωτέρας Ἀρχάς, ἀλλ' ἐκρυψεν αὐτήν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὁ Κζάρος, ἀγνοῶν τὴν δραπέτευσιν τοῦ μοναχοῦ, ἐπίστευεν ὅτι ἐξωρίσθη.

Ὁ μοναχὸς οὗτος, ὅστις ὦν εἰς τὸ μοναστήριον ὀνομάζετο Γρηγόριος, ἦτο, κατὰ τοὺς περὶ τὸν Βόριν, υἱὸς πτωχοῦ τινος εὐγενοῦς, καὶ ἐκαλεῖτο Γορίς (Γρηγόριος) Ὁτρεπιέφ. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ Γρηγόριος οὗτος Ὁτρεπιέφ, εἴτε ἦτο ὁ ἀληθὴς Δημήτριος, εἴτε ὄχι, εἶχε πνεῦμα καὶ θέλησιν, ἀνατραφεὶς σχεδὸν μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Ρομανόφ καὶ τῶν Τσερκάσκου, ἀμφοτέρων ἐχθρῶν τοῦ σφετεριστοῦ, καὶ κατατροχθεισῶν δεινῶς ὑπ' αὐτοῦ. Μὴ θέλων δὲ πλέον νὰ ὑπερετῆ ἔλαβε σχῆμα μοναχικόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διήγαγε βίον πλανήτην, μεταβαίνων ἀπὸ μανῆς εἰς μονῆν, καὶ κατεχόμενος ὑπὸ μεγίστης μελαγχολίας. Ἐπὶ τέλους ὁμοίως ὁ πατριάρχης Ἰωβ, ἐπισκερθεὶς τὸ ἐν Τσουδάρ μοναστήριον, καὶ παρατηρήσας τὸ πνεῦμα καὶ τὴν μάθησιν του, ἦτις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀξία πολλοῦ λόγου εἰς Ρωσίαν, τὴν παρέλαβεν ὡς γραμματέα, καὶ τὸν ἔφερε μετ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ παλάτιον τῶν Κζάρων. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου, εἴτε ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ θρόνου του, εἴτε, ἐὰν ἦτο τυχοδιώκτης, ἐξαρθεὶς τὴν φιλοδοξίαν, δὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ πλέον μετὰ τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ ζητήσας τὴν ἀδειαν ἐπενήλθεν εἰς τὴν μονῆν του. Τότε ἀνεκάλυψε, ὡς εἶπομεν, τὴν καταγωγὴν του καὶ ἐξωρίσθη ἀλλ' ἀρχῆς. ἀπατεῶνα ἐξώρισεν ὁ Γοδουνόφ, ἡ κατέστρεψε καὶ δεύτερον τὸ αὐτὸ θυμὸν του;

Ὁ φυγάς, μετὰ μακρὰς περιπλανήσεις, ἔρθετε τέλος πάντων εἰς Πολωνίαν, τὸ σύνθημα τοῦτο ἄσυλον τῶν ἐχθρῶν τῆς Ρωσίας. Ἐκεῖ ἔζησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον βίον ἐλεινήν ὅχι διότι ἦτο ἐνδεής, ἀλλὰ διότι ἐκρύπτετο ἀδιακώπως διὰ νὰ μὴ φονευθῇ. Διέτριψε πολλοὺς μῆνας εἰς τὴν οἰκίαν τῶν παλατιῶν Κιοβίνου καὶ Ρωτίας ἐρυθρᾶς, ἔπειτα δὲ εἰς τοῦ πρίγκηπος Ἀδάμ Οὐϊσνιοβιέκη, πρὸς ὃν ἀνεκάλυψε τὸ πρῶτον ὅτι ἦτο ὁ βασιλεὺς Δημήτριος. Ὁ πρίγκηψ τὸν παρου-

είσε τότε ως τοιούτον εἰς τὸν ἀδελφόντου Κωνσταντῖνον, οὗτος δὲ εἰς τὸν γυναικάδελφόν του Γεώργιον Μνίσζεχ, πατέρα τῆς Μαρίας, εἰς τὴν ἡμέραν τῶν δασῶν τῆς Λιθουανίας εἶχε προειπεί ὅτι θὰ γίνῃ βασίλισσα. Ἐνταῦθα ἀρχεται ὁ δεσμός τοῦ μυστηριώδους καὶ περιέργου δράματος τοῦ βίου τῆς νέας ταύτης.

Ἐσπέραν τινά, ἐνῶ ἡ συνομιλία περιστρέφετο περὶ τὸν ἐξόριστον βασιλόπαιδα, ἀνήγγειλον αἰφνης πρὸς τὸν πρίγκηπα Οὐϊσνιοδιέκην ὅτι ὁ Γρηγόριος, ὅστις ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν κατόκει εἰς τὴν οἰκίαν του, κατελήφθη ὑπὸ νόσου παρουσιαζούσης δεινότερα συμπτώματα. Εὐθὺς ἐδραμεν εἰς βοήθειάν του· ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος ἠσθένει τῶντι βαρέως· ὁ ἰατρός διεδήλωσεν ὅτι δὲν ἔμνευε πλέον ἐλπίς, καὶ ὁ ἀσθενής, ἐζήτησε νὰ ἐξομολογηθῇ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ὁ δραπετής δὲν εἶπε πώποτε μετὰ θετικότητος ὅτι ἦτο ὁ βασιλόπαις Δημήτριος.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρίγκηπος Ἀδάμ Οὐϊσνιοδιέκη διέμεναν ἱερεῖς τῆς καθολικῆς Πολωνῆς ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Ἰησοῦιτῶν, Γάσπαρος Σαουίκης καλούμενος, ὅστις, ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Γρηγορίου Ὀτρεπιέρ, ἐδίδασκεν εἰς αὐτὸν τὴν Πολωνικὴν· αὐτὸν λοιπὸν ἐκάλεσαν νὰ τὸν ἐξομολογήσῃ.

Ἡ ὥρα ἦτο κρίσιμος· ἡ Μαρίνα, τῆς ὁποίας ἡ φιλοδοξία πρὸ πολλοῦ ἀνέβλεπεν εἰς θρόνον βασιλικόν, ἐρρίπτε πολλάκις τὰ βλέμματα πρὸς τὸ θῦμα ἐκεῖνο, τὸ ἐλθὼν νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν ξένην, καὶ τὸ ὅποιον ἐδύνατο νὰ τὴν ἀναδείξῃ βασίλισσαν! Ὁ Γρηγόριος ἦτο νέος καὶ ὡραίος· ἡ δὲ Μαρίνα τὸν ἠγάπα, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, κατεσπάρασσε τὴν καρδίαν της. Καὶ ὁ μὲν πατήρ της, οὐτινος τὰ φιλόδοξα ἔνειρα διεσκεδάζοντο ἐνῶ ἠλπιζεν ὅτι ἔμελλον νὰ πραγματοποιηθῶσιν, ἴστατο σκυθρωπὸς καὶ σύννου· τὰ δὲ ἄλλα πρόσωπα τοῦ παραδόξου τούτου δράματος, ἂν καὶ δὲν ἐνεῖχοντο εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅσω ἡ Μαρίνα καὶ ὁ πατήρ της, οὐχ ἦττον ὁμοίως ἦσαν τεθλιμμένα ὡς ἀποτυχόντα νὰ διεγείρωσι παραχᾶς εἰς Ρωσίαν. Ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρός τούτου θὰ ἔλυεν ὅλα ταῦτα τὰ ζητήματα, καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι ἦσαν ἀνήσυχτοι. Καὶ ὅμως ὁ περιμάχητος οὗτος ἄνθρωπος δὲν εἶχεν εἰσέτι φανερώσει τὸ παραμικρόν.

Μεταξὺ τῶν παραφορῶν τῆς νόσου του, ἐφρόντιζε πάντοτε ὡς ἐξ αὐταμάτου νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ φανῇ τί ἔφερεν εἰς τὸ στῆθος· ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ κρύψῃ μέχρι τέλους, διότι, λειποθυμήσας, ἀφῆκεν ἀπροφύλακτον τὸ στῆθος του. Τότε ἶδον ὅτι ἐφόρει σταυρὸν ἐξ ἀδαμάντων καὶ ἄλλων λίθων πολυτιμώτατον, ὅποιον μόνον βασιλεὺς ἐδύνατο νὰ ἔχῃ. Καὶ ὅτε ἀνένηψεν, ἐφάνη μὲν τεταραγμένος, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε ν' ἀπαντήσῃ εἰς οὐδεμίαν ἐρώτησιν. Ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη ἦτο ἡ τελευταία τῆς ζωῆς του.

Ὅτε ὁ Ἰησοῦιτης παρουσιάσθη εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου τὸν ἀνέμενον καὶ αἱ δύο οἰκογένειαι μετὰ τῶν φίλων των, ἡ σύννοια καὶ ἡ κατῆφειά του ἔλεγον ὅτι ἔμαθε σπουδαιότατα μυστήρια.

— Ὑψηλότητα, εἶπε πρὸς τὸν Ἀδάμ Οὐϊσνιοδιέ-

κην, τόσον σημαντικὰ πράγματα ἔχω νὰ σοῦ διακινώσω, ὥστε μόνις δύναμαι νὰ ὁμιλήσω εἰς ὑμᾶς καὶ ἐνώπιον τῶν οἰκειότερων μελῶν τῆς οἰκογενείας σας.

Καὶ ἔδειξε τίνες ἔπρεπε νὰ μείνωσιν.

— Ὑψηλότητα, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς ὄλος τεταραγμένος, δὲν εἶμεθα ἀπατημένοι· ὁ δυστυχὴς ὅστις τὴν ὥραν ταύτην ἀποθνήσκει εἰς τὴν οἰκίαν σας, εἶναι ὁ βασιλεὺς Δημήτριος, υἱὸς τοῦ Ἰβάν . . . τοῦ Κζάρου τῆς Μοσκοβίας.

Ἡ Μαρίνα ἀφῆκε κραυγὴν . . .

— Αὐτὸς ὁ ἴδιος μ' ἐνεπιστεύθη τὸ μυστικόν του, ὄχι ὡς πρὸς πνευματικόν, διότι δὲν εἶναι Λατῖνος. Ὡ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰησοῦιτης καθήσας ἐπὶ θρανίου, πόσα ὑπέφερεν ὁ ταλαίπωρος, καὶ πόσα ὑποφέρει ἀκόμη! Ν' ἀποθάνῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μακρὰν τῶν συγγενῶν του . . . χωρὶς ἐν βλέμμα φιλικόν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν τάφον. Ὡ! ποῖον λόγον θὰ δώσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἔφερεν εἰς τὴν τρομερὰν αὐτὴν στάσιν!

Ἡ Μαρίνα ἐκλαίει.

— Εἶναι λοιπὸν ἀπηλπισμένος; ἠρώτησεν ἀγωνιώσα.

— Τὸν ἀφῆκα σχεδὸν εἰς τὰ ἔσχατα . . . ἐξασθενήσαντα εἰς ἄκρον ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τὸν ὅποιον κατέβαλε διὰ νὰ μὲ ὁμιλήσῃ. Ὁ ἰατρός διέταξε νὰ ἠσυχάσῃ, ἀλλ' ἔχει ὀλίγας ἐλπίδας.

Ὁ παλατῖνος Μνίσζεχ ἐξουθίσθη εἰς θλίψιν.

— Καὶ τί σὲ εἶπεν; ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦιτην.

— Ὀλίγα λόγια, τὰ ὅποια ὑμῶς ἐπεβεβαίωσαν ὅλα. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο τὰ περιέχει.

Καὶ παρουσίασε περγαμηνὴν διαλαμβάνουσαν τὰ ἐφεξῆς·

« Τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας πτώμα (*), εἰάν εὐρετα αὐτὸ καθ' ὁδὸν ἢ τετραυματισμένον, ἢ ἐσκεπασμένον ἀπὸ βάρη, ἰσχνόν, κατεσκληρὸς, θῦμα πείνης, δυστυχίας ἢ ψυχους, κείμενον ὑπὸ ἀψίδα ἐκκλησίας τινός, εἶναι τὸ πτώμα τοῦ ἡγεμόνος σας, τοῦ Δημητρίου Ἰβάνοβιτς, Κζάρου τῆς Μοσκοβίας. Καθ' ἡν ὥραν ὑπάγω νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου, ἐπικαλοῦμαι αὐτὸν μάρτυρα ὅτι εἶμαι ὁ μόνος νόμιμος διάδοχος εἰς τὸν θρόνον τῆς Μοσκοβίας τοῦ πατρὸς μου Κζάρου Ἰβάν. Ὁ Βορίς Γοδουνὸφ ὑπῆρξεν ὁ δολοφόνος μου· ἤθελε τὸ στέμμα μου, ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο νὰ τὸ λάβῃ εἰμὴ διὰ χειρῶν βεβαμμένων ἐντὸς αἵματος. Ἡ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ ἐξωρίσθημεν εἰς Οὐγγλίας, οἱ δορυφόροι τοῦ Βορίς ἐστάλησαν κατ' ἐμοῦ, καὶ ἡ παιδαγωγός μου, ἀγορασθεῖσα ὑπ' αὐτῶν, μὲ παρέδωκεν· ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια μὲ ἔσωσε. Γερμανός τις, ὀνομαζόμενος Σίμων, γνωρίζων τὴν ὥραν τῆς δολοφονίας, περιέβαλεν ἄλλο παιδίον διὰ τοῦ ἐνδύματος μου, καὶ τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ ἐφανείθη ἀντ' ἐμοῦ· ἦτο σχεδὸν νύξ, καὶ ἠπατήθησαν οἱ δολοφόνοι. Ὁ Σίμων μ' ἐκρυψε, καὶ τὴν ἐπιούσαν ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος μ' ἐφυγάδευσεν εἰς Πολωνίαν ῥιψοκινδυνῶν. Μετὰ ταῦτα δὲν τὸν ἶδον πλέον. Ἡμῶν ἐτι βρέφος·

(*) Ἐπειδὴ ὁ νέος βασιλόπαις διῆγε βίαν πλανήτην, ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ἔγγραφον τοῦτο διὰ νὰ εὐρεθῇ μετὰ τὸν θανάτον του.

ψαθάνθην ὁμως ὡς ἐάν ἦμην ἀνὴρ τὸ μέγεθος τοῦ δυστυχήματος. Ἐκτοτε ἔμεινα ἐγκαταλελειμένος, ἐξοριστος, ἐλεεινός, χωρὶς νὰ λησμονήσω οὐδὲ πρὸς ὧραν ὅτι ἡ θέσις μου εἶναι ἡ τοῦ θρανοῦ.

ΕΥΧΕΣΘΕ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ. »

— Ἀπέθανεν; ἠρώτησεν ὁ παλατῖνος.

— ὦ Θεὸς μου! ἀνέκραξεν ἡ Μαρίνα κλαίουσα καὶ συνενοῦσα τὰς χεῖρας· δὲν ὑπάρχει λοιπὸν πλέον ἐλπίς!

Ὁ Μνίσζεχ ἐδυσθίαθη εἰς βαθεῖς λογισμούς. Ἐλαθε τὴν θυγατέρα του εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὴν ἐφιλήσε τεταραγμένος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν νὰ παρηγορηθῇ.

— Ἐάν εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰβάν, δυνάμεθα νὰ τὸ μάθωμεν ἀμέσως. προσέθηκεν ἔδῳ, εἰς Σανδομίρην, εὐρίσκεται τις κύριος, ὀνομαζόμενος Πιοτρόβσκις, καθὼς καὶ ἄλλος τις ἀφωσιωμένος εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ δύο ἔμειναν ἔτος δλόκληρον πλησίον τοῦ δυστυχοῦς βασιλόπαιδος, εἰς Οὐγλίτς. Θὰ τοὺς μὲνύσω εὐθὺς.

Ἐλθόντες αὐτοὶ μετ' ὀλίγον, παρετήρησαν τὸν ἀσθενῆ· εἶχε δὲ οὗτος δύο σημεῖα πολλὰ ἀξιομνημόνευτα, ὥστε οἱ ὑπηρετήσαντες παρ' αὐτὸν δὲν τὰ εἶχον λησμονήσει· δηλαδὴ, εἶχεν ἐπὶ μὲν τοῦ μετώπου κρεατοελαίαν, ἡ δὲ μία τῶν χειρῶν του ἦτο βραχυτέρα τῆς ἄλλης. Ἴδον λοιπὸν τὰ σημεῖα ταῦτα καὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ βασιλόπαις Δημήτριος.

Ὁ Γρηγόριος ἔκειτο ἀδιακόπως ἀναίσθητος· ἡ νόσος του ἐπάλλαιε πρὸς τὴν ἰσχυράν του κρᾶσιν, κρᾶσιν νέου εἰκοσαετοῦς, ἥτις ἐπὶ τέλους ἐνέκασε. Τὰ ἐπίφοβα συμπτώματα ἐξέλιπον, ἡ δὲ Μαρίνα καὶ ὁ πατήρ της τὸν ἐπεριποιήθησαν, δεικνύοντες ὅχι μόνον σέβας πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μοσκοβίας, ἀλλὰ καὶ συμπάθειαν ἰδιαιτέραν, καθόσον μάλιστα τὸν ἠγάπα ἡ νέα.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἀγάπη αὐτὴ μετεβλήθη εἰς ἔρωτα, ὁ δὲ ἔρως εἰς πάθος μέγα· ἡ ψυχὴ τῆς Μαρίνης εἶχε μεγίστην συμπάθειαν πρὸς τὴν ἀδάμαστον ψυχὴν τοῦ Δημητρίου, ἀποβλέπουσαν αἰωνίως εἰς τὸν θρόνον καὶ τὴν ἐκδίκησιν, καὶ ἀδιαφοροῦσαν διὰ πᾶσαν ἄλλην θέσιν μεταξὺ βίας καὶ πορφύρας. Δι' αὐτὸν, δύο μόνον στέμματα ὑπῆρχον, τὸ τοῦ μοναχοῦ καὶ τὸ τοῦ Κζάρου.

— Δι' ἐμέ, ἔλεγε πρὸς τὴν Μαρίναν, ὅτε αὐτὴ ὑποστηρίζουσα αὐτὸν ἀναρρώσαντα, τὸν ὠδήγει βραδυκατοῦντα εἰς τοὺς κήπους τοῦ παλατίου διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ἀέρα καθαρώτερον, δι' ἐμέ δὲν ὑπάρχουν εἰμὴ δύο κατοικίαι, ἡ μοναστήριον ἢ παλάτιον.

Ἡ δὲ Μαρίνα, ἀκούουσα αὐτὸν, ψαθάνετο δάκρυα εἰς τὰ βλέφαρά της, δάκρυα ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀναβλύζουσιν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μας ὅταν ἀκούωμεν φωνὴν προσφιλῆ προφέρουσαν τοιαῦτα εὐγενῆ λόγια. Ἡ Μικρία ἠγάπα τὸν πλατυμέτωπον καὶ ζωηροβλέμματον ἐκείνον νέον, οὐτινος ὁ νοῦς, καλλιεργηθεὶς μετρίως κατὰ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν, ἀνεδεικνύετο ὑπὸ ἀγροτικόν, ἢ μᾶλλον ἀγριὸν κάλυμμα· διότι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ διατώσας ἕως τότε τὸν βίον αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τελευταίων κλάσιων τῆς κοινωνίας, παρουσίαζεν εἰς τὰς ὄψεις τῆς Μαρίνης φύσιν περίεργον, πλήρη ἀστασίας καὶ θελγήτρων.

Ἐντὸς ὀλίγου ὁ ἔρως της εὗρεν ἀνάλογον ἀμοι-

βήν. Ὁ Δημήτριος δὲν εἶδύνατο νὰ βλέπῃ ἀδιάφορος τὴν ὄραιοτάτην καὶ εὐφροεστάτην ἐκείνην νέαν, ἀφισροῦσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν της. Ἐδέχθη λοιπὸν τὸ εὐγενὲς τοῦτο δῶρον· ἡ ἐμπιστοσύνη του ὑπῆρξεν ἀπεριόριστος, καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν παλατῖνον ὅλας τὰς σχέσεις ὅσας διετήρησε μετὰ τῆς Ῥωσίας· ἦσαν δὲ πάμπολλαι. Τέλος πάντων τὴν 25 Μαΐου 1604, ὁ Δημήτριος, Κζάρος τῆς Μοσκοβίας, καὶ ὁ Γεώργιος Μνίσζεχ, παλατῖνος Σανδομίρης, υπέγραψαν ἀμφότεροι, εἰς Σανδοῦρ, πρωτεύουσαν τοῦ παλατινάτου, συνθήκην δι' ἧς ὁ Δημήτριος υπέσχετο νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίναν ἀμ' ἀναγνωρισθεὶς Κζάρος τῆς Μοσκοβίας, δίδων εἰς αὐτὴν ὡς ἰδιοκτησίαν τὸ δουκάτον Νοβογορόδης τῆς μεγάλης, καὶ τὸ τῆς Πσκόβ. Ὑπεσχέθη ἐπίσης νὰ κατασκευάσῃ δι' αὐτὴν ἐκκλησίαν καθολικὴν, καθὼς νὰ δώσῃ καὶ ἑν ἑκατομμύριον ὑπερπύργων εἰς τὸν παλατῖνον.

Δι' ἄλλου προσθέτου ἀρθροῦ, συμφωνηθέντος κατ' αἰτήσιν τοῦ Ἰησοῦϊτου Γασπάρδου Σαουίκη, ὁ Κζάρος ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἰσαγάγῃ διὰ παντὸς μέσου τὴν καθολικὴν θρησκείαν εἰς Μοσκοβίαν.

Μετ' ὀλίγον ὁ Σιγισμόνδος, πληροφωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Μνίσζεχ τὰ περὶ τοῦ ἀτυχχοῦς βασιλόπαιδος, ὑπεδέχθη αὐτὸν ὡς μέγας βασιλεὺς.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ, Δημήτριε! εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ὅταν ἶδεν αὐτὸν. Καλῶς ὠρίσας εἰς τὴν αὐλὴν μου διότι, μετὰ τὰς δοθείσας ἀποδείξεις, σὲ ἀναγνωρίζομεν νόμιμον ἡγεμόνα τῆς Μοσκοβίας· καὶ ἐπειδὴ σὲ θεωροῦμεν ὡς φίλον μας, τεθέντα ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἡμῶν προστασίαν, σ' ἐπιτρέπομεν νὰ διαπραγματευθῆς μετὰ τῶν εὐγενῶν τοῦ βασιλείου μας, πρὸς οὓς δίδομεν ἐπίσης τὴν ἀδελφίαν νὰ σὲ χορηγήσουσιν βοήθειαν καὶ συμβουλὰς.

Καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσδιώρισε τεσσαράκοντα χιλιάδων φλορινίων σύνταξιν εἰς αὐτόν.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας δὲν εἶχε τὴν ἀδελφίαν νὰ πράξῃ τι χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τῆς Διαίτης· ὁ δὲ Ἰωάννης Ζαμοϊσκις, ὅστις ἦτο παντοδύναμος, δὲν συγκατένευεν εἰς τὸν κατὰ τῆς Μοσκοβίας πόλεμον. Ἀλλ' ὁ Σιγισμόνδος, ἐρεθιζόμενος ἀδιακόπως ὑπὸ τοῦ Μνίσζεχ, υπερασπίζετο μυστικῶς τὸν Δημήτριον χορηγῶν πρὸς αὐτὸν πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ἡ Μαρίνα, τῆς ὁποίας τὴν φιλοδοξίαν ἐδιπλασίασεν ὁ ἔρως, παρεκίνηε τοὺς συμπατριώτας της νὰ συνδράμωσιν ἡγεμόνα ἀτυχῆ, καὶ κατώρθωσε πολλοὺς νὰ συνέλθωσι περὶ αὐτὸν διὰ νὰ πολεμήσωσι τὸν Βορίς Γοδουνόφ. Ὅλοι οἱ νέοι, φλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τιμωρήσωσιν ἄρπαγα δολοφόνον, συνῆλθον παρὰ τὴν πόλιν Λεοπόλην. Ὁ Δημήτριος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὠραίου αὐτοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνεθάρρυνεν ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς σταθερᾶς του θελήσεως. Ὅλοι ἐβλέπον ὅτι ἤθελε ἢ ν' ἀναλάβῃ τὸν θρόνον ἢ ν' ἀποθάνῃ.

Ὁ στρατὸς συνεκρατῆθη ἐντὸς ἑλίγου ὑπὸ πολλῶν προσφύγων μοσκοβιτῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβάν ἐθεωρεῖτο τυραννικόν μᾶλλον ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ἢ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Εἶχε δώσει νόμους εἰς τὴν Ῥωσίαν,

καὶ ἀναδείξει αὐτὴν νικήτριαν τῶν Ταρτάρων. ἦτο γενναῖος, ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτὴ ἀντεστάθμισε πολλὰς του ἑλλείψεις μεταξύ ἔθνους ὅπως πολυμικροῦ. Τὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦ υἱοῦ του κατεγοήτευσε αὐτό. Ὅλοι οἱ ὑπηρετοῦντες ὑπὸ τὸν Κζάρον μετέβησαν πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ ὅτε διέβη τὸν Δνιέπερ τὴν 16 Δεκεμβρίου 1604, εἶχε στρατὸν δίδοντα πρὸς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἔμειλῃ ὡς κυριάρχης.

Ὁ Βορίς ἐστρεψεν ἐπὶ τοῦ καθημαγμένου θρόνου εἰς τὸν ἀνέβη κκουργῶν. Πράνθη ὅτι ἐπρέπε νὰ συναθροίσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις διὰ νὰ καταστρέψῃ ἐχθρὸν ὅστις ἐδύνατο νὰ ἐνισχυθῇ οὕτως ὥστε νὰ κατακτάσῃ αὐτόν. Συνέπεξε στρατὸν ἐξ 80,000 ἀνδρῶν, καὶ τὸν ἐστειλε κατ' ἐκείνου τὸν ὅποιον ἐνόμιζεν ἀπατεῶνα, διατάξας τὸν διοικοῦντα αὐτὸν Ἰβάν Σουίσκυ νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τὸ δράμα ἐφαίνεται ὅτι ἐμελλε νὰ καταστραφῇ ἐνταῦθα· διότι ὁ Δημήτριος εἶχε μετ' ἐαυτοῦ δεκαπέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐνῶ αἱ ῥωσικαὶ δυνάμεις ἦσαν ἀσυγκρίτως πολυαριθμότεραι. Οἱ Πολωνοὶ, οἵτινες ἀπέτελουν τὸ τρίτον τοῦ στρατοῦ τοῦ Δημητρίου, ἐζήτησαν νὰ συνάψωσι μάχην· οὗτος δὲ ὅπως ἐνθους, καὶ πεποιθὼς εἰς τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνός του, συγκατένευσε χαίρων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ δοθῇ τὸ σημεῖον τῆς ἐφόδου, ἐπραχώρησε πρὸ τοῦ στρατοῦ του, καὶ γονυπετῶν ἀνεφώνησε·

— Θεέ μου! σὺ γινώσκεις τὴν ψυχὴν μου· εἴαν μὲν ὁ ἀγὼν μου εἶναι δίκαιος, δός με τὴν νίκην· εἴαν δὲ εἶναι ἀδικος, ἄς μὲ συντρίψῃ ὁ κεραυνός σου, καὶ ἄς μ' ἐξαφάνισῃ ἐν ἀκαρεῖ ὡς ἱερὸστυλον ἀπατεῶνα.

Ἡ μάχη συνεκροτήθη τότε, μάχη ἀκάθεκτος. Τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ αἱματοχυσία καὶ ἡ σφαγὴ, ὥστε ἀφρότεροι οἱ στρατοὶ ἐβάδιζον ἐντὸς αἵματος. Ὁ μοσκοβιτικὸς στρατὸς κατεστράφη. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὁ Βορίς διέφυγε τὴν τιμωρίαν ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου ὡς τις δίκαιος ἡγεμῶν, διεδέχθη δὲ αὐτὸν Φέδωρ ὁ υἱός του. Μόλις ὅμως ὁ Δημήτριος παρουσιάσθη εἰς τὸν ῥωσικὸν στρατὸν, συμβουηθούμενος μάλιστα καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ῥομανόφ, καὶ ἀνεγνωρίσθη Κζάρος. Παντοῦ ἐθρίαμβευσεν παντοῦ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἀγαλλώμενοι, καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μόσχαν. Ὅτε ἶδεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐνεπλήσθη χαρᾶς, οἱ κώδιωνες τῶν ναῶν ἐσήμενον, καὶ ἄνθη ἐβρίσκοντο ἐπ' αὐτοῦ· ἡ γὰρ μετεβλήθη σχεδὸν εἰς παραρησύνην καθόσον μάλιστα ὁ μὲν νικητὴς ἦτο νέος καὶ ὡραῖος, ἡ δὲ πλήρης περιπετειῶν ἐπαγωγὸς ἱστορία του, καθίστανεν αὐτὸν ἀκαταμάχητον.

Ἀλλὰ τὸν θρίαμβόν του συνώδευσαν πρὶν εἰς φοικώδεις. Κρυφαί θανάτου καὶ ἀπελπισίας ἀνemiχθησαν μετὰ τῶν ἁσμάτων τοῦ ἐνθουσιῶντος λαοῦ. Ἡ χθὴρ τοῦ Βορίς παρεδόθη εἰς δημίους, ὁ δὲ νέος αὐτοῦ υἱὸς Φέδωρ, ἐσφαγιάσθη ἐπὶ τοῦ καθημαγμένου πτώματος τῆς μητρὸς του· ὅλη ἡ οἰκογένεια τοῦ Γοδουνοφ ἐξέπνευσε μεταξύ βασιάνων (1605).

Ἡ μήτηρ τοῦ Δημητρίου Βιρήνη, εὐρίσκετο εἰς μονὴν τινα τῆς Μόσχας· ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἐσπευσε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν εὐχὴν τῆς· αὐτὴ τὸν ἐνηγκαλίσθη, τὸν ἀνεγνώρισεν υἱόν τῆς, καὶ τὴν ἐ-

πιοῦσαν ὁ Δημήτριος ἐστέρθη εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Μοσκοβίας. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην φρικτὴ τις θόελλα, ἀνατρέψασα τὸν σταυρὸν καὶ ἐμποδίσασα τὴν πρόδον τῆς ἐορτῆς, ἐθεωρήθη οἰωνὸς ἀπαίσιος. Ἀλλ' ὅτε ἶδον τὸν Δημήτριον περὸντα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρὸς του, κλαίοντα θερμῶς, καὶ ἐπικαλούμενον ἐκδικῆσαι κατὰ τῶν διαταραζάντων τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου του, ἐπίστευσαν ὅτι ἡ λύπη του δὲν ἦτο προσπεποιημένη. Αἱ μεγάλαι καὶ ἀληθεῖς θλίψεις διακρίνονται εὐκόλως.

Μόλις ἀνέβη εἰς τὸν καθημαγμένον θρόνον τοῦ πατρὸς του, καὶ ἀμέσως ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ μέτοχον καὶ ἐκείνην τὴν ὅποιαν ἠγάπα. Ἐστειλε λοιπὸν πρεσβεῖαν μεγαλοπρεπῆ εἰς Σκνδομύρην, ἀρχηγὸν ἔχουσαν τὸν Ἀθανάσιον Βασιλιέφ, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν Μαρίναν ἐν ὀνόματι τοῦ Κζάρου τῆς Μοσκοβίας. Οὕτω ἐπραγματοποιοῦντο συγχρόνως καὶ αἱ ἐρωτικαὶ ἐπιθυμίαι, καὶ αἱ φιλόδοξοι εὐχαὶ τῆς νέας, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ἐγένετο πενθερὸς βασιλέως.

Πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐκ Πολωνίας, οἱ γάμοι τῆς Μαρίνης ἐτελέσθησαν εἰς Κρακοβίαν μετὰ πομπῆς ἡγεμονικῆς. Περιστασιζομένη ὑπὸ μεγαλοπρεπεστάτης συνοδίης, μετέβη εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθὲν παλάτιον, ὅπου Σιγισμύνδος ὁ Γ' ἠρραβάνισεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Κζάρου Δημητρίου, ὁ δὲ πρέσβυς Ἀθανάσιος Βασιλιέφ τὴν ἐνυμφεύθη ἐπιτήμως ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου του, ἔχουσαν παρὰ νόμους τὸν τε βασιλέα τῆς Πολωνίας καὶ τὴν ἡγεμονίδα Κωνσταντίαν, ἀρχιδούκισσαν τῆς Αὐστρίας καὶ μελλόνουμρον τοῦ Σιγισμύνδου. Μέγας ἀριθμὸς εὐγενῶν Πολωνῶν παρίσταντο εἰς τὴν τελετὴν, ὡς καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα Ῥαγκόνης.

Τὴν 13 Ἀπριλίου 1606, ἡ Μαρίνα ἐβασεν εἰς τὰ σύνορα τῆς αὐτοκρατορίας τῆς. Τότε ἤρξατο δι' αὐτὴν ὁ βίος τὸν ὅποιον ἀτελῶς πως ἀνεπόλει εἰς τὴν φαντασίαν τῆς. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μόσχαν μεταξύ λαοῦ ἀνευφημοῦντος αὐτὴν, καὶ ἐπικαλουμένου ὅλας τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ ὑπὲρ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Τόσω δὲ μᾶλλον ἐφαίνοντο ἐνθουσιῶντες, καθόσον τὸ κἄλλο τῆς νέας Κζαρίνης, μειδιώσης εὐπρασηγόρως πρὸς τὸν λαόν, ἐλαμπεν ὑπὲρ ποτε τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Παντοῦ ὁ κληρὸς παρουσιαζόμενος προσέφερε πρὸς αὐτὴν ἄρτον καὶ ἄλας· ὑφάσματα πολυτίμα καὶ μιλωταὶ ἀνεκτίμητοι, ἐστέλλοντο καθ' ἡμέραν ἐκ μέρους τοῦ Κζάρου καθόσον διήρκεσεν ἡ ὁδοπορία, ἐνῶ μεγαλοπρεπέσταται ἄμαξαι μετέφερον αὐτὴν εἰς τὰ ἀνάκτορά τῆς. Ἡ ὁδοπορία αὐτὴ ἦτις ἐφάνη εἰς τὴν Μαρίναν ὡς μαγικὴ τις ἐορτὴ, ἐτελείωσε τὴν 12 Μαΐου· ὅτε δὲ ἐβασεν εἰς τὴν Μόσχαν, κατέλυσε πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς διὰ νὰ τελεσθῇ βασιλικὴ τις ἐθιμοταξία. Σκηναὶ ἐπέχθησαν καὶ ἐλθόντες αἱ μεγαίστανες ἠσπάσθησαν τὴν χειρὰ τῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα, περιστασιζομένη ὑπὸ τοῦ θαυμάζοντος τὸ κἄλλο τῆς λαοῦ, ἐπειδὴ ἦτο τῶν ὀντι ὡραία, μετέβη εἰς τὴν μονὴν τῶν Παρθένων, ὅπου ἐμόναζεν ἡ μήτηρ τοῦ Δημητρίου. Ἐκεῖ ἶδε καὶ τὸν Δημήτριον αὐτόν, ὅχι πλέον φουγάδα, δυστυχῆ, πλανήτην καὶ κινδυνεύοντα

ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἐρημίαν, ἀλλ' ὠραῖον, ἰσχυρὸν καὶ πληρὸν δόξης. Ἐμῖνε δὲ παρὰ τῆς Εἰρήνης μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς στέψεώς της.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀναχωρήσασα εἰς Κρεμλίνον εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον ὅπου ὑπεδέχθησαν αὐτὴν οἱ ἀνώτεροι μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν ἡγεμόνων ὅλων τῆς Εὐρώπης. Ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἠσπάσθη μετ' εὐλαδίας τὸ στέμμα τοῦ μονομάχου καὶ τὸ δακτύλιον ἅτινα παρουσίασεν ὁ Μιχαὴλ Ναγός. Τότε Βασίλειος ὁ Σουίσκης ἠγόρευσεν ἐν ὀνόματι τῶν εὐγενῶν τοῦ κράτους, καὶ μετὰ ταῦτα ὅλη ἡ συνουσία μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ ἡ τε στέψις καὶ ὁ γάμος.

Ἡ ὁδὸς δι' ἧς διέβαινον οἱ μελλόνουμφοι ἦτο ὀλοσκέπαστος ὑπὸ βελούδου ἐρυθροῦ καὶ ὑφασμάτων περιχρυσῶν· σωροὶ ἀνθέων ἦσαν ἐξηπλωμένοι ἐπ' αὐτῶν, τὸ δὲ φρούριον ἐπιπροσέβλει ἀδιακόπως καὶ εἰσῆμαινον οἱ κώδωνες, ἐνῶ διὰ τῶν παριθύρων, κατεστολισμένων διὰ στρμακίων, προέτεινον τὰς κεφαλὰς πληθῆ ἀπειρα ἐπικαλούμενα τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῶν νέων βασιλέων. Ἡ φύσις αὐτὴ συνετέλει εἰς τὴν λαμπροτητα τῆς ἐορτῆς· ὁ καιρὸς ἦτο ἐξάίσιος, καὶ ὁ ἥλιος ἐχρυσίζε τοὺς θόλους τῆς παλαιᾶς Μοσκοβιτικῆς μητροπόλεως.

Ὅτε ἐφθασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ δύο μελλόνουμφοι, ἐστάθησαν ἐπὶ ὑψώματος κατασκευασθέντος ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. Καὶ ὁ μὲν Κζάρος ἐκάθησεν ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ σταλέντος διὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἡ δὲ Μαρίνα ἐπὶ θρόνου ἀργυροῦ. Δοθέντος σημείου τινὸς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, αἱ ἀμφίπολοι αὐτῆς, ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τοῦ Κράτους, πλησιάζασα ἀφῆρσαν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς τὸν στέφανον τοῦ ἀββάδωνος, αὐτὴ δὲ ἐγονυπέτησεν ἐνώπιον τοῦ πατριάρχου ὅστις ἔθηκε τὸν σταυρὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς νέας Πολωνῆς, ἧτις ἤρχετο μακρόθεν νὰ περιβληθῇ μὲ δακτύλιον! Καὶ ἀμέσως νέφη λιθαινοῦ ἀνυψώθησαν περιδινόμενα περὶ τὰς γηραιὰς στήλας τοῦ ναοῦ, μουσικὴ ἀνεπήχησεν εἰς τοὺς θόλους αὐτῆς, καὶ ἑκάτὸν φωναὶ ἐφαλλον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ γάμου. Ὁ πατριάρχης ἔβαλε περὶ τὸν λαιμὸν τῆς Μαρίνης τὴν χρυσὴν ἀλυσιν τοῦ μονομάχου, καὶ τὴν εὐλόγησεν. Οὕτως ἡ Μαρίνα Μνίσζεχ, ἡ θυγάτηρ τοῦ παλατινοῦ τῆς Σανδομίρης, ἐστέρθη βασίλισσα μεγάλου Κράτους. Μετὰ δὲ τὴν τελετὴν ὁ τε Κζάρος καὶ ἡ Κζαρίνη, ἀμφότεροι νέοι καὶ ὠραῖοι, ἐξῆλθον τοῦ ναοῦ κρατοῦντες ὁ εἰς τοῦ ἀλλοῦ τὴν χεῖρα, καὶ φέροντες δακτύλιον καὶ αὐτοκρατορικὸν μανδύαν. Εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ ὁ πρίγκηψ Μσισλάδσκης ἐφάντισεν αὐτούς, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνθήκην τῆς Μοσκοβίας, διὰ μικρῶν νομισμάτων. Ἐπὶ ἓνα μῆνα ἐπανηγυρίζοντο πολυτελεῶς αἱ γάμοι τῶν βασιλέων· ὁ δὲ ἔρωσ τοῦ Δημητρίου ἐπολαπλασιάζε τὰς ἐορτάς, ὅπου ἐόλπεσιν συννηωμένην τὴν πολυτέλειαν τῆς Ἀσίας μετὰ τῆς φιλοκαλίας τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὅμως ὁ οὐρανὸς δὲν ἦτο πλέον γαλήνιος, ὁ ὀρίζων ἐγένετο πολυνέφελος, ἐνῶ οἱ νέοι βασιλεῖς γοητευόμενοι ὑπὸ τε τῶν ἐορτῶν καὶ τῆς πρὸς

ἀλλήλους ἀγάπης, δὲν ἐόλπεον τὴν καταγίδα ἧτις ἤρχετο νὰ βροντᾷ πλησίον αὐτῶν.

Εἶναι δυστύχημα βέβαια τὸ νὰ εἶναι τις πλέον πεφωτισμένος τοῦ λαοῦ τὸν ὅποιον κυβερνᾷ, ὅσκις μάλιστα δὲν ἔχει ἰκανὴν ἰσχύιν νὰ τὸν καθυποτάξῃ εἰς τὴν θελήσειν τὴν ὅποιαν πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ. Ὁ Δημήτριος διέτριψε πολὺν χρόνον εἰς Πολωνίαν, τὴν γῆν ταύτην τῆς ἐλευθερίας, καὶ ᾗθάνετο ὅποιος μεταρρυθμίσεις ἔπρεπε νὰ παραδεχθῇ ὁ Ῥωσικὸς λαὸς διὰ νὰ γίνῃ τῶντι μέγας. Τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ᾗσθανθη μετέπειτα καὶ ὁ Μέγας Πέτρος· ἀλλὰ τὰς μεταρρυθμίσεις εἰσήγαγε διὰ χειμάρρων αἵματος. Ὁ Δημήτριος, ἀναβὰς εἰς θρόνον οὐτινας τὰ θεμέλια ἐκλονοῦντο, καὶ θὰ ἐκλονοῦντο ὑπὸ πάντα ἡγεμόνα θέλοντα νὰ κυβερνήσῃ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὸ Κράτος του, ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν τὴν κατάκρισιν τοῦ σκληροῦ λαοῦ του, λέγοντος ὅτι δὲν ἔχει περὶ ἑαυτὸν εἰμὴ Πολωνὸς, καὶ ὅτι πρὸς αὐτούς ἐπιδαψιλεύει τὰς χάριτάς του. Ἀλλ' αὐτὸς, πάντῃ ἐνεξαρτήτου χαρακτῆρος καὶ ὑπερήφανος, ἠθέληε ν' ἀκολουθῇ τὰς κλίσεις του, προστατεύων τοὺς συμπολίτας τῆς γυναικὸς του οἵτινες ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πολιτίσωσι τοὺς ὑπηκόους του. Ὅθεν ἀπεκρίθη μειδίασας καταφρονητικῶς εἰς τὴν νοουθεσίαν τὴν ὅποιαν διεύθυνε δημοσίᾳ πρὸς αὐτὸν ὁ Τατιστσέφ ὡς φαγόντα κρέας μύσχου. Τὸ κρέας τοῦτο ἦτο τότε ἀπυγορευμένον εἰς τὴν Ῥωσίαν· ὁ δὲ νέος Κζάρος ὅστις ἐόλπετο τὸ γελοῖον τοῦ πράγματος, ἐλησμόνησεν ὅτι τὸ ἔθος τοῦτο εἶχε μεταβληθῆ εἰς αἰσθημα, τὸ ὅποιον, διὰ νὰ καταργήσῃ τις, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ μερίστην ἐπιτηδεύματα.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν παραπόνων καὶ μάλιστα τῶν γερόντων βασιλέων, τῶν σιτηρυμάτων τούτων τοῦ θρόνου, ἦτο ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Δημητρίου φέροντος τὸ Πολωνικὸν ἔνδυμα. Ἐντὸς ολίγου ἐγέναντο συνωμοσίαι, οἱ δυσπρεστημένοι ἔτρεγον πανταχοῦ, ὠμίλουν κατὰ τοῦ Δημητρίου, προσέβαλον τὸ κύρος τῶν ἀποδείξεων τὰς ὁποίας αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς τῆς Μόσχας ἐδέχθη ἐνθουσιῶν πρό τινων μινῶν, αἱ συνωμοταὶ συνεπλήχθησαν ὑπὸ σημαίαν, καὶ παρεδέχθησαν ὡς σύμβυλον κατ' ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων τὸ « θάνατος εἰς τοὺς ξένους. »

Ὁ Βασίλειος Ἰβάνοβιτς Σουίσκης, ἐκεῖνος ὅστις ἠγόρευσε τὴν ἡμέραν τῶν γάμων τῶν βασιλέων, ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεκαλύφθη ἡ συνωμοσία, καὶ ὁ Σουίσκης, δικασθεὶς, καταδικάσθη εἰς θάνατον· καὶ θὰ ἐφανεύετο ἐάν ἡ Μαρίνα, μὴ θελούσα νὰ χυθῇ τὸ αἷμα ἀνδρὸς παρασταθέντος εἰς τὴν ἐνδοξὴν ἡμέραν τῆς στέψεώς της, δὲν ἐζήτηι χάριν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς της. Ἐνῶ δὲ αὗτος ἠτοιμαζέτο νὰ υπογράψῃ, ἀνεχαιτίσθη, ὑπὸ προαισθήματος λέγοντος πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν δὲν ἐπραττε δικαιοσύνην κατὰ τοῦ συνωμοτοῦ, ἠθέλετο τὸ μετανοήσῃ.

— Διὰ τί μὲ ζήτηῖς τὴν χάριν αὐτῆς; εἶπε πρὸς τὴν Μαρίναν ἀτενίσας αὐτὴν περίλυπος· δὲν πρέπει νὰ τὴν υπογράψω. Ἡ Μαρίνα ἠρυθρίασε καὶ ὠχρίασε συγγράνως, διότι ὁ Κζάρος ἐφάνετο διαφεύγων τὴν ἐπιρροὴν της. Ἐπληκτίσθη τὸν Δημήτριον, τὸν ἐνηγ-

καλίσθη περιπληθῶς, καὶ ἐπιθεῖσα φίλημα εἰς τὸ μέτωπόν του, ἐρρίψεν ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι παλμούς εἰς τὴν καρδίαν του ὡς εἴαν ἦτο πάντοτε ἐραστής.

— Τὴν ζητῶ δι' ἐμέ; ἀπεκρίθη ἡ Μαρίνα ὑπέγραψε.

Τότε ἐναγκλισθεὶς καὶ αὐτὴς τὴν προσφιλεῖ σύζυγόν του, ὑπέγραψεν. Ὁ παλαίπωρος! ὑπέγραψε τὴν καταδίκην καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 16 Μαΐου 1607, ὁ καιρὸς ἦτο θυελλώδης, ὁ ἀνεμὸς κατεκάλυπτε διὰ κονιορτοῦ τοὺς εὐρυχώρους ἀγρούς τοὺς διαχωρίζοντας εἰς τὰ πελάγια τῆς Μόσχας. Βροχὴ ἀγχαία ἐπιπτε, καὶ ὄλοι, διὰ τὴν ἀπαφύγωσιν, τὴν καταιγίδα, κατέφευγον εἰς οἰκίαις, καὶ μάλιστα εἰς τὰ καπηλεία ὅπου πωλοῦνται ποτὰ θερμά τὰ ὁποῖα ἀγαπῶσι κατ' ἐξοχὴν οἱ Ῥῶτοι.

Εἰς τὴν ἀπωτέραν γωνίαν τῶν καπηλείων τούτων ἐκάθητο μόνος ἀνθρωπὸς τις οὐτινος τὸ πρόσωπον ἦτο σχεδὸν κεκαλυμμένον ἀπὸ τὴν μηλωτὴν τοῦ πύλου του, καὶ μόλις ἐφαίνετο τὸ στόμα του μειδιῶν ἐνίοτε μειδιάμα σατανικόν. ἄλλοτε δὲ κίνημά τι ἀκούσιον ἀπεκάλυπτε τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα, τὴν χρυσῆν ἀλυσιν, τὴν ἀδαμαντοκόλλητον λαβίδα τοῦ βογαρικοῦ ἐγχειριδίου· ἀλλ' εὐθὺς συνέστελλε τὸν πλατὺν καὶ μαῦρον μανδύαν του, καὶ ἐγένετο ἐκ νέου ἄσημος, ἄγνωστος μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐκεῖνου.

Ὁ ἀνθρωπὸς οὗτος ἐφαίνετο ἀκούων προσεκτικῶς ἄλλον τινὰ ὁμιλοῦντα μετὰ ζέσεως περὶ τῶν Ῥώσων. Πρόδηλον ἦτο ὅτι ὁ ἀγορεύων ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν Ῥώσων οἵτινες εἶναι ἀληθῆ τέχνα τῆς Μοσκοβίας, πιστὸς εἰς τὰ ἔθιμά του καὶ πρόθυμος νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ αὐτῶν. Ἦτο ὑψηλός, ἀθλητικὸς, ἡ δὲ φυσιογνωμία του ἐδείκνυε ψυχὴν καθαρὰν καὶ γενναίαν. Μετ' ὀλίγον αἱ ὁμιλίαι ἐγένοντο ἐντονώτεραι, ὁ δὲ Ῥῶσος ἐφαίνετο θερμαινόμενος. Ἐνόησεν ὅτι δὲν θὰ κατιώρθου νὰ κρατήσῃ ἐπὶ πολὺ ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθε δρομαῖος εἰς τὴν ὁδόν, καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ καπηλεῖον παλαιῶν πρὸς τὴν θυελλαν, ἧτις ἐγένετο σφοδρότερα.

— Δόξα σοι ὁ θεός! Χαῖρε Κοσμᾶ! εἶπε φωνή τις, μόλις ἀκουσθεῖσα μεταξὺ τῆς μυκωμένης καταιγίδος. Ὁ Ῥῶσος ἐστράφη μετὰ σπουδῆς, καὶ ἶδε πλησίον αὐτοῦ τὸν μανδυοφόρον ὅστις ἦτο πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ καπηλεῖον.

— Τί θέλεις; ἠρώτησε, καὶ πόθεν γνωρίζεις τὸ ὄνομά μου.

— Ἰδὼ ἀπεκρίθη ὁ μανδυοφόρος τὸν Κοσμᾶν Μένιν (*) κατέναντι τῶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωσίας. Τὸν ἶδαν εἰς Νίζνιυ βοηθοῦντα τοὺς πτωχοὺς διὰ τῶν χρημάτων του. Τὸν ἶδαν ὑπερασπιζόμενον ἐνώπιον τῶν γε-

(*) Κοσμᾶς Μένιν, κρηωπώλης. Ἐὰν ἡ Ῥωσία εἶχε Πλούταρχον ἄξιον αὐτῆς, ἦλελε βεβαίως κεντήσῃ αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων τέκνων τῆς, τοσαύτην δημοτικότητα ἀπέκτησε διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ὑπερειῶν του. Καὶ ὁμοίως περὶ τὰ διακόσια ἔτη παρῆλθον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἔμενεν ἄγνωστον. Πρῶτος ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐδικαίωσε τὴν μνήμην του, ἀνεγείρας τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ εἰς τὴν Μόσχαν.

ρόντων τῆς πόλεως τὰ συμφέροντα ὅλων, ἀν καὶ ἐναντία εἰς τὰ ἐδικά του. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἴδιος εἶναι ὅστις συνεμάχησε μετὰ τοὺς τυράνους μας;

Ὁ μανδύας τοῦ ἀγνώστου ἠνοίχθη ὀλίγον, καὶ ὁ Ῥῶσος, ὅστις ἴστατο παρὰ λύχνον ἀνημμένον ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἶδε τὰ σύμβολα ἐκεῖνου καὶ ἐγύμνωσε τὴν κεφαλὴν. Ὁ δὲ ἄγνωστος, ἐπιθεὶς τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα του,

— Σιωπὴ! εἶπεν· εἶσαι πάντοτε ἀληθὲς τέκνον τῆς γηραιᾶς Μοσκοβίας;

Ὁ Κοσμᾶς ἀνόψωσε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανόν, καὶ ἀπεκρίθη·

— Μαρτύρομαι τὸν Θεόν.

— Δὲν σε ζητῶ ὄρκον, ἀλλ' ἔργα.

— Κατὰ τίνας;

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁμάς τις νέων ἐρίππων ἐλαυνόντων ἀπὸ ρυτῆρας, διέβη παρ' αὐτοὺς ψάλλουσα καὶ κραυγάζουσα, καὶ περιστρέφουσα γυμνά τὰ ξίφη. Ἐξ δὲ τούτων, πλησιάσας τὸν Κοσμᾶν, ἀφῆρασε διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ξίφους τὸν πῖλόν του, τὸν ἐρρίψεν εἰς τὸν κονιορτὸν καὶ ἔφυγε καγγάζων. Ὅλοι οἱ νέοι οὗτοι ἐφόρουσαν ἔνδυμα Πολωνικόν.

Ὁ Κοσμᾶς μακρυνθεὶς ἀνέλαβε τὸν πῖλόν του κυλισθέντα ἐντὸς τοῦ κονιορτοῦ, τὸν ἐτίναξε, τὸν ἔβαλεν εἰς τὴν κεφαλὴν του, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἄγνωστον. Ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία του ἐσκυθρώπασεν, ἡ μάλλον ἐξηγηριώθη, καὶ ἡ πνοή του ἐξήρχετο βιαϊότερον.

— Τί λέγεις, εἶπεν ὁ ἄγνωστος διὰ τοὺς φίλους σου Πολωνούς; Διὰ τί δὲν ἐπέσεσ πρὸ τῶν ποδῶν τῶν ἀλόγων των, διὰ νὰ σε πατήσουν;

Ἦχος βραγχώδης καὶ τρομερὸς ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ στήθους τοῦ Κοσμᾶ.

— Ἄ! ἀνέκραξε κτυπήσας τὸ μέτωπόν του μετὰ τοὺς δύο γρόνθους του. Θεέ μου! φώτισέ με. Ἐπειτα δὲ ἀνωψώσας τὴν κεφαλὴν,

— Πρίγκηψ Σουτσκη, εἶπε πρὸς τὸν βογαράρον παρατηροῦντα περιέργως ὄλα του τὰ κινήματα, βεβαίως οἱ Πολωνοὶ καταχρῶνται τὴν ἐπὶ τοῦ Κζάρου μας ἐπιρροήν του· δὲν πρέπει ὁμοίως νὰ λεηλονησώμεν ὅτι εἰς Πολωνίαν διεσώθη τὸ πολυτιμότερον κειμήλιόν του. Ἡ Πολωνία μᾶς ἀπέδωκε τὸν τελευταῖον σταλαγμὸν τοῦ πολυτίμου αἵματος τοῦ Βουρίκ. Ὁ ἀγαπητός μας Κζάρος ἐσώθη εἰς τὴν Πολωνίαν, πρίγκηψ.

Γέλωσ σαρκόνιος ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς εὐγενεῖς ταύτας παρατηρήσεις.

— Τὸ αἷμα τοῦ Βουρίκ! ἀνέκραξεν ἐπὶ τέλους ὁ πρίγκηψ· εἶσαι λοιπὸν ἀκόμη ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων μωρῶν οἱ ὁποῖοι πιστεύουν τὸν μῦθον τοῦτον; Ὁ Δημήτριος ἐσφάγη καὶ δὲν ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸν τάφον του· αὐτὸς δὲ εἶναι ἀπατεῶν. Θέλεις νὰ συντελέσῃς εἰς τὸ καλὸν τοῦ τόπου σου;

— Πῶς;

— Ἐλα ἐδῶ καὶ ἰδέ· τί βλέπεις εἰς ταύτας τὰς θύρας;

— Στυροὺς κοκκίνους.

Παρατηρητέον ὅτι οἱ Ῥῶσοι εἶχον σημειώσει μετὰ

Π. ΣΥΜΒΟΛΟΥΣΟΣ.

Μητροπολις Ἀθηνῶν. Φωτ. τ. 91. Σελ. 511.

σταυρούς κοκκίνους τὰς οἰκίας ὅπου κατοκοῦν Πολωνοί.

— Τὰ σημεῖα ταῦτα δηλοῦν ὅτι πρέπει ν' ἀποθάνουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι κοιμοῦνται ἐκεῖ τὸν τελευταῖον ὕπνον των. Ὁ ἥλιος δὲν πρέπει πλέον νὰ ἀνατεῖλῃ δι' αὐτούς. Κοσμά, ὕπαγε εἰς Νίζνιου, καὶ κάμε εἰς τὴν πόλιν σου ὅ,τι θὰ κάμωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Μόσχαν.

Ὁ Κοσμάς δὲν ἀπεκρίθη. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους διακόψας τὴν σιωπὴν,

— Ἐάν, εἶπεν, ὁ Δημήτριος εἶναι ἀπαταῶν, ἀς ἀποθάνῃ· ἀλλ' εἴναι δὲν εἶναι;

Καὶ διὰ τῶν ζωηρῶν του βλεμμάτων ἔλεγεν ὁ τίμιος πατριώτης πρὸς τὸν φιλόδοξον, ὅτι ἡ μοσκοβιτικὴ αὐτοῦ χεὶρ ἦτο μὲν ἀξία νὰ ἐπιπέσῃ κατ' ἐνόχου, ὅχι ὅμως καὶ κατ' ἀνάγκης.

— Ἐχω τὰ μέσα νὰ τὸ μάθω, ἐπρόσθεσε μετὰ ταῦτα. Καὶ τότε, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ πεποίθησίς μου, θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Ἐἶπε καὶ ἀποκαλύψας εὐσεβῶς ἀλλ' ὅχι καὶ δουλικῶς τὴν κεφαλὴν, ἐχαιρέτισε τὸν πρίγκηπα Βασίλειον Σουΐσκην, καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁ Βασίλειος τὸν ἐβλεπεν ἀναχωροῦντα, καὶ ἔλεγεν

— Ἔστω ὕπαγε νὰ συμβουλευθῆς τὸν Πογιάρσκην σου ἐνῶ ἡμεῖς θὰ ἐνεργῶμεν. (Ἦτο δὲ ὁ Πογιάρσκης ἀνὴρ ἐνάρετος, πρὸς ὃν ὁ Κοσμάς ὡμολόγει μέγα σέβας.) Καὶ ὅταν τελειώσωμεν τότε μᾶς λέγεις εἴναι ἐπράξαμεν καλὰ ἢ κακὰ.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ

ΤΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ.

— 0 —

Αἱ Ἀθῆναι μέχρις ἐσχάτων ἔτι ἔζων ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ παρελθόντος αὐτῶν, ἐκ τῆς ἀντανάκλασεως τῆς ἀρχαίας αὐτῶν λαμπρότητος, καὶ ὑπῆρχον μόνον διότι εἶχον ὑπάρξει. Ὁ εἰς αὐτὰς προσερχόμενος, γιγαντιαία μόνον ἀπῆντα ἐρείπια, μεγίσταις ἐν αὐτῷ διεγείροντα ἀναμνήσεις, καὶ ὑπ' αὐτὰ, ὡς ἐν ἀφῶνι λατρεία γονυπετοῦντα, καὶ εἰς τὴν κόριν κυλιόμενα, εὐτελεῖ τινα καλύβια, δεικνύοντα διὰ τῆς ἀντιπαράθεσεως οἷαι ἦσαν αἱ Ἀθῆναι καὶ οἷαι ἐγένοντο· περὶ δὲ τοὺς λευκοὺς καὶ κολασσιαίους τοῦτους σκελετοὺς, τὰ πάντα νέκρωσις, τὰ πάντα ἐρήμωσις! Ἄλλ' ἀφ' ὅτου ἐπνευσεν ἐπὶ τὴν ἐνδοξὸν ταύτην πόλιν αὐρα αὐτονομίας, ἐκτοτε νέα ζωὴ ἤρχισεν ἐν αὐτῇ κινουμένη, καὶ ἀναπτυσσομένη νέα δραστηριότης. Ἀποβαλοῦσα τὰ εὐτελεῖ αὐτῆς ῥάκη, ἢ ἄλλοτε ἡγεμονίς αὐτῆ τῆς Ἑλλάδος, ἐνεδύθη αὐτῆς

χλαμύδα, οὐχὶ μὲν εὐρεῖαν ὡς ὅταν ἐξέτεινε τὴν δύναμιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου μέχρι τοῦ Εὐξείνου, ἀλλ' εὐπροσπῆ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν νέαν αὐτῆς τύχην, καὶ τὰς παραιτέρω αὐτῆς προσδοκίας. Ὁ φοῖνιξ οὗτος τῶν πόλεων ἐξῆλθε τῆς τέφρας του. Ἐκ τῶν πενιχρῶν, ἀσχήμων, καταρρέουσῶν οἰκιῶν, ὧν ἡ ἄτακτος συσσώρευσις ἀπετέλει αὐτὴν πρὸ εἰκοσι ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οὐδὲ μία καὶ μόνη σώζεται ἔτι, πολλαὶ δὲ κομφαὶ καὶ κανωνικαὶ πολλαχῶς ἔλκουσι τοῦ ξίνου τὰ βλέμματα, ἂν εἶναι δυνατόν ἐν Ἀθῆναις ν' ἀποσπασθῶσι ποτὲ τὰ βλέμματα ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων, καὶ νὰ στηριχθῶσι καὶ ἐπὶ στιγμὰς μόνον εἰς ὅ,τι ἐντελέστερον δύναται νὰ παραγάγῃ ἡ νέα ἀρχιτεκτονικὴ.

Τὰ μόνον δὲ ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας πόλεως περισωθέντα οἰκοδομήματα, εἰσὶ τινὲς τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς, τὸν τύπον τοῦ Βυζαντινοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος φέρουσαι, χάριν δ' ἰδιόρρυθμον ἔχουσαι, καὶ προστασίας ἀξίαι οὗται ἐναντίον ἀπειροκάλων καὶ βανδύσων καταστροφῶν. Ἀφανεῖς καὶ μικραὶ, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς παρεκκλήσια ἀναγεγερθεῖσαι πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ κατ' οἶκον εὐλάβειαν, μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δημόσιον ἀφιερωθεῖσαι λατρείαν, ὅταν ἐπαυσεν αὕτη ἀξιοπρεπῶς τελουμένη εἰς ταμὲν ὑψηρῆ, εἰσὶν ἤδη ἀνεπαρκεῖς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας καὶ ὀσημέραι αὐξανομένης πόλεως. Τὸ κοινὸν αἶσθημα ἀπῆλθε νῶν ἀξιώτερον ἐαυτοῦ καὶ τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, καὶ τούτου τὴν ἀνέγερσιν ἀνέλαβεν ὁ ἔθνος τῆς ἀναμορφωθείσης πόλεως τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὴν Ἀναμόρφωσιν τοῦ Σωτήρος καθιερώσας αὐτόν. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ, διαγραφέν ὑπὸ τοῦ πολλαχῶς τὰς Ἀθῆνας κοσμήσαντος ἀξιολόγου Δανου ἀρχιτέκτονος Ἄνσεν, μετὰ πολλῆς δὲ κρίσεως καὶ ἰκανότητος συμπληρωθὲν, ἀναπτυχθὲν, καὶ ἤδη ἐκτελούμενον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐμπείρου καὶ ἀκαμάτου συμπολίτου Ζέζου, εἶναι μεγαλοπρεπὲς ἐνταυτῷ καὶ κατάκοσμον, ῥυθμὸν ἀκολουθοῦν τὸν Βυζαντινὸν, ἀλλ' οἷος πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν πατρίδα τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, δανειζόμενον δηλαδὴ τὴν μὲν ὕλην τῶν κοσμητικῶν αὐτοῦ μερῶν ἐκ τῶν πολυτελῶν τῆς Πεντέλης λατομίων, τὰ δὲ σχήματα αὐτῶν ἐκ τῶν εὐχρηστῶν ἐν τοῖς ἀρχιτεκτονικοῖς τῶν ἀρχαίων ἀριστουργήμασι.

Τὴν οἰκοδομὴν ταύτην ἀσπαζόμεθα χαίροντες, καὶ ἐπικροτοῦμεν εἰς τὴν πρόσδον αὐτῆς, ἣν ἐπισπεύδει, καὶ τοι ἐνδεῆς, ὁ ἔθνος τῶν Ἀθηναίων. Εὐχόμεθα δὲ ὅπως καὶ τις τῶν γενναίων ἐκείνων τῆς πατρίδος εὐεργετῶν, οἵτινες ὑπὲρ αὐτῆς κοπιῶσιν, ὑπὲρ αὐτῆς κερδίζουσι, καὶ δι' αὐτὴν ταμιεύουσιν, θεωρήσῃ ποτὲ καὶ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὠραίου τούτου ναοῦ, ὡς ἐντικείμενον ἀξίον τῆς φιλογενοῦς του ἐλευθεριότητος, οὐ μόνον διότι χρησιμεύει ἡ ἀνέγερσις αὐτοῦ εἰς ἀπόδειξιν ὅτι εὐσεβοῦσα καὶ σωφρονοῦσα ἡ ἀναπλασθεῖσα Ἑλληνικὴ κοινωνία, ἠθέλησεν «ἀπὸ θεοῦ ἀρχεσθαι», ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ναὸς οὗτος προσδοκοῖ καὶ εἰσάγει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν γνήσιον ἀρχιτεκτονικὸν τύπον, πρὸς ὃν ὀφείλουσι νὰ ῥυθμίζωνται πάντα τὰ τούντεῦθεν